



VNIVERSITAT ID VALÈNCIA

# SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

**LA POLÍTICA EXTERIOR ESPANYOLA (1975-2010)**

**Òscar Barberà**

# SUMARI

- INTRODUCCIÓ
- LA POLÍTICA EXTERIOR
- PRINCIPALS ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

# INTRODUCCIÓ

## Preguntes rellevants:

- Identificar les principals prioritats i zones d'actuació de la política exterior espanyola.
- Identificar els condicionants i els actors més rellevants en l'elaboració de la política exterior
- Identificar les principals etapes de la política exterior d'Espanya
- Assenyalar les connexions entre canvis de govern i canvis de prioritats en la política exterior

# LA POLÍTICA EXTERIOR: BASES.

## PER A QUÈ LA POLÍTICA EXTERIOR?

- AFAVORIR INTERESSOS ECONÒMICS NACIONALS A L'EXTERIOR
- DEFENSAR LA INTEGRITAT DEL TERRITORI
- DEFENSAR LA SEGURETAT DELS CIUTADANS
- PROMOURE LES BONES RELACIONS AMB ALTRES PAÏSOS
- PROMOCIONAR LA LLENGUA O LES LLENGÜES I LA CULTURA O CULTURES D'UN PAÍS
- PROMOCIONAR LA IMATGE DE MARCA I LA CREDIBILITAT D'UN PAÍS
- [LEGITIMAR UN RÈGIM POLÍTIC]

# LA POLÍTICA EXTERIOR: BASES.

## ZONES D'ACTUACIÓ DE LA POLÍTICA EXTERIOR ESPANYOLA SEGLE XX

- EUROPA - Quins objectius?
- AMÈRICA LLATINA - Quins objectius?
- MEDITERRANI / ÀFRICA - Quins objectius?
- EUA - Quins objectius?

[QUINES HAN ESTAT LES ZONES PRIORITÀRIES D'ACTUACIÓ AL  
LLARG DELS SEGLES XIX I XX?]

# LA POLÍTICA EXTERIOR: BASES.

## CONDICIONANTS I ACTORS DE LA POLÍTICA EXTERIOR

- LA POSICIÓ GEOESTRATÈGICA
  - L'ECONOMIA
  - L'OPINIÓ PÚBLICA
  - LA IMATGE DE MARCA D'UN PAÍS
  - EL FACTOR CULTURAL: LA LLENGUA.
- 
- L'ADMINISTRACIÓ EXTERIOR DE L'ESTAT
  - LA DIMENSIÓ MULTINIVELL DEL PODER
  - LES FORCES ARMADES I LA POLÍTICA DE SEGURETAT I DEFENSA

# LA POLÍTICA EXTERIOR: BASES.

## ETAPES D'ELABORACIÓ DE LA POLÍTICA EXTERIOR

- **DISSENY**
  - Administració
  - Equips d'especialistes
  - Partits
- **EXECUCIÓ**
  - Administració exterior Estat (comunitats autònomes).
  - Forces armades
  - [Relacions exteriors: empreses/ciutadans espanyoles].
- **CONTROL**
  - Parlament(s)
  - Mitjans de comunicació
- **POLÍTICA EXTERIOR O RELACIONS EXTERIORS**
  - La dimensió multinivell en el disseny de la política exterior
  - Els interessos contraposats entre militars, diplomàtics i economia.

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## ANTECEDENTS (1900-1975).

### 1898 - La fi del llegat imperial

- Pèrdua de Cuba – Puerto Rico – Filipines
- El retraïment internacional d'Espanya
- Espanya, potència de segon/tercer ordre.
  - Protectors: França (Mediterrani) i Gran Bretanya (Atlàntic).

### 1900 – L'aposta africanista d'Espanya.

- Una sortida al retraïment?
- Marroc: Espanya en el joc de França, Gran Bretanya i Alemanya.
- Cost polític, militar i econòmic
  - Setmana Tràgica 1909
  - Derrota d'Annual 1921 (base Dictadura Primo de Rivera).

### 1923- Aposta internacionalista: Primo de Rivera.

- Entada en la Societat de Nacions
- Retòrica iberoamericanista
- Visita a Mussolini (1923) [primera sortida en tot el segle XX].

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## ANTECEDENTS (1900-1975)

### 1931/39 – La II República.

- Internacionalisme
  - Societat de Nacions [Madariaga]
- Tensions amb el Vaticà
- Distància dels aliats – protectors: França i Gran Bretanya
- No control de la política africanista [militars].

### 1936-45 – La guerra civil i mundial.

- Bàndol nacional: suport Hitler – Mussolini.
- Bàndol republicà
  - No intervenció dels tutors: França, Gran Bretanya, EUA.
  - Nou aliat de la República: la URSS.
- El paper de Franco en la segona guerra mundial.
  - Neutral: 1939-40 .
  - Col·laboració amb feixistes: 1940-44.
    - Tànger, espanyol.
  - Neutralitat: 1944-45.

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## ANTECEDENTS (1900-1975)

### 1945-1957 La ruptura de l'aïllament.

- **Aïllament internacional** [i autarquia econòmica].
  - Fora de l'ONU
  - Condemna del règim i ruptura de relacions [Portugal, Irlanda, Suïssa i Vaticà... Argentina].
  - Realignement polític del règim: de feixistització a respectabilitat.
- **La política amb els EUA i la fi de l'aïllament**
  - Fora del Pla Marshall i l'OTAN
  - La *tradicional amistat dels països àrabs* (fi sancions ONU).
  - Concordat amb el Vaticà, 1953.
  - Pactes Espanya-EUA, 1953: **bases militars a canvi de \$\$\$**
  - Ingress en l'ONU, 1955.
- **La fi de la política africanista**
  - Fi del protectorat francès sobre el Marroc [1956].
  - Fi dels territoris espanyols excepte Sàhara Occidental i Sidi Ifni [1968].

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## ANTECEDENTS (1900-1975)

### 1957-1975 Límits a la normalització exterior.

- **Els límits de l'autarquia**
  - Lenta industrialització, desequilibri comercial.
  - Espanya, fora del naixent procés d'integració europea: **CEE**
  - **La resposta:**
    - Ingress en el FMI, el Banc Mundial, l'OCDE (1958-59).
    - El pla d'estabilització, 1959.
- **La nova prioritat exterior: EUROPA.**
  - Fracàs sol·licitud de negociar per no ser democràtic (1962).
  - Acord econòmic preferencial 1970
  - La CEE es converteix en el soci comercial principal d'Espanya
- **Altres prioritats exteriors**
  - **EUA** soci clau en política de seguretat i defensa [CARRERO].
    - Renovació dels acords: 1963 i 1970.
  - Manteniment possessions **africanes** [CARRERO].
    - Però independència de Guinea i Sidi Ifni [1968].
  - Espanya com a pont entre la CEE i **Iberoamèrica** [CASTIELLA].
    - De la retòrica a les relacions comercials
  - El problema de **Gibraltar**: converses frustrades (1966) [CASTIELLA].

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## **POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).**

### **L'aïllament final del règim (1975).**

- Obertura de relacions comercials amb el bloc soviètic
- Tensions entre el règim i el Vaticà
- Pressions dels EUA per a tancar nous acords
- Fi de la dictadura a Portugal (1975).
- Crisi del Sàhara: la marxa verda sobre el Sàhara Occidental.
  - Els EUA recolzen tàcitament l'annexionisme del Marroc enfront de l'URSS.
  - Espanya renuncia a l'administració del territori, però no a la sobirania.

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### Homologació i normalització (1975-81).

- **Característiques generals**
  - Paper secundari de la política exterior enfront de la política interna
  - Creació d'un consens tàcit en política exterior
- **Tractat d'amistat i cooperació EUA-Espanya (1976).**
  - Desnuclearització
- **Acord (1976) i Concordat amb la Santa Seu (1979).**
  - Renúncia al fur eclesiàstic enfront de la renúncia a elegir bisbes
- **Inici converses integració d'Espanya en la CEE**
  - Sol·licitud: 1977.
  - Negociacions: 1979.
- **Normalització de relacions diplomàtiques**
  - Caps d'estat en la coronació del rei.
  - Excepcions: Albània, Corea del Nord i... Israel
  - Acord d'amistat i cooperació amb Portugal

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### Homologació i normalització (1975-81).

- **Problema del Sàhara**
  - Revisió dels acords de Madrid de 1975 (sobirania).
- **Amèrica llatina:**
  - Normalització diplomàtica
  - Idea de la *Comunitat Iberoamericana de Nacions* (1976).
  - *Institut de Cooperació Iberoamericana* (1979).
- **OTAN**
  - Aprovació sol·licitud 1981 (Calvo Sotelo).
  - Posa fi al consens tàcit de la transició?
  - **FACTORS**
    - Renovació del tractat EUA-Espanya (1982)
    - Entrada CEE
    - Gibraltar
    - 23-F

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### Política exterior del PSOE(1981-1986).

- OTAN
  - La posició inicial
    - Referèndum
    - Congelar la participació en l'estructura militar (1982).
    - Renegociació del conveni amb els EUA (1983).
  - El canvi de política
    - Vinculació psicològica entre l'OTAN i la CEE
      - La crisi dels euromíssils i el suport alemany a la CEE
      - L'amenaça de González: si no hi ha CEE, no hi ha OTAN.
    - El decàleg de la política exterior (1984).
  - El referèndum (condicions).
    - No vinculació a l'estructura militar
    - No a la instal·lació d'armes nuclears
    - Reducció de la presència dels EUA a Espanya

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### Política exterior del PSOE (1981-1986).

- **CEE**
  - Dificultats polítiques
    - Espanya i França: ETA i agricultura.
    - Espanya i Gran Bretanya: Gibraltar.
  - Moments clau
    - Stuttgart (1983): Alemanya accepta pagar a canvi de l'ingrés d'Espanya.
    - Fontainebleau (1984): reforma de la PAC i xec britànic.
  - Retard dels compliments (amenaces González 1984).
  - Juny 1985 – signatura formal.

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### **Política exterior del PSOE (1986-1996).**

- **Redefinició relació amb EUA (conveni 1988).**
  - Reducció presència militar EUA
  - Intercanvi cultural (Fullbright).
  - I GUERRA IRAQ (1991).
- **Nou protagonisme amb Amèrica Llatina**
  - AECI (1988)
  - Cimere iberoamericanes (des de 1991).
  - Processos de pau a Amèrica central (dècada de 1990).
- **Mediterrani**
  - 1991 – procés de pau Israel-Palestina.
  - 1995 – cimera euromediterrània.
- **Missions de pau a l'estranger (ONU).**
  - Guerra d'Iraq (1991).
  - Bòsnia-Hercegovina (1995).

# ETAPES DE LA POLÍTICA EXTERIOR

## POLÍTICA EXTERIOR I TRANSICIÓ (1975-86).

### **Política exterior del PP (1996-2004).**

- Manteniment de les línies mestres de la política anterior (1996-2001).
- Redefinició de la política exterior a partir de l'11-S.
  - Lluita contra el terrorisme global
  - Suport a la guerra d'Iraq
  - Suport a la guerra d'Afganistan
- Nacionalisme en les negociacions d'ampliació i canvi institucional de la UE.

### ◦ **Política exterior del PSOE (2004-2010).**

- Retirada de tropes d'Iraq
- Noves prioritats al marge de la lluita antiterrorista
  - Aliança de civilitzacions
  - Protagonisme creixent de la política mediterrània